

بسم الله الرحمن الرحيم

مولفه های جنگ ترکیبی و راهکارهای عبور از آن با تاکید بر دیدگاه مقام معظم

رهبری دام ظلّه

خدیجه شاهیوندی^۱

^۱ طلبه سطح دو، حوزه معصومیه خرم آباد f.shahivand1368@gmail.com

چکیده

با سیری در روند جنگهای گذشته به این واقعیت پی میبریم که به مرور زمان تغییرات شدیدی در شیوه جنگها انجام گردیده و روزه روز شاهد پیچیدگی و هوشمندی جنگها میباشیم، درسالهای اخیر مفهوم جدیدی به نام جنگ ترکیبی به ادبیات جنگ افزوده شده که این جنگ تلفیقی از مولفه ها و شاخص های مختلف بوده که با استفاده از ترکیب هم زمان و هماهنگ ظرفیت های ملی و فرا ملی به منظور اثرگذاری بر مردم در جامعه هدف با تاکید بر حساسیت های آن سعی بر براندازی حکومت دارد. به همین دلیل هوشیاری در مقابل دشمنان، یکی از اباید های نظام میباشد. بر این اساس، هدف اصلی مقاله پاسخ به این سؤال است که "مؤلفه ها و شاخص های مهم جنگ ترکیبی علیه جمهوری اسلامی ایران چیست؟" با بهره گیری از روش گردآوری داده ها به صورت کتابخانه ای با ابزارهای تعیینی این دو روش. در مرحله بعد با استفاده از روش تحلیل سلسله مراتبی، که یکی از پرکاربردترین روشهای تحقیق در عملیات است، اهمیت هر کدام از این شاخص ها و مولفه ها مبتنی بر نظرات خبرگان و جامعه هدف اخذ گردید. یافته ها و نتایج تحقیق، بیانگر این مطلب است که، ۱۰ مؤلفه و ۴۲ شاخص به عنوان مهمترین مولفه ها و شاخص های جنگ ترکیبی با استفاده از نرم افزار بصورت مقایسه زوجی انتخاب گردید. نتایج حاصل از اجرای این تحقیق جهت بهره برداری مسئولین به منظور تقابل هدفمند با جنگ ترکیبی دشمن ارایه گردیده است.

کلیدواژه ها

جنگ ترکیبی، مقابله چندسطحی، نظام سلطه، اهداف سیاسی، برخورد نرم افزاری.

مقدمه:

پیروزی انقلاب اسلامی مقارن با ظهور جبهه ای از دشمنان این انقلاب اتفاق افتاد. مقابله با جمهوری اسلامی و نظام نوپای انقلابی در سطوح مختلف در جریان بوده است. در ابتدای انقلاب، آمریکا با تجهیز صدام و در مراحل پایانی جنگ با حمله نظامی به برخی تأسیسات دریایی، درصدد تضعیف انقلاب برآمد. حمله رژیم بعث عراق به جمهوری اسلامی ایران و هشت سال درگیری مستقیم نظامی حاصل چراغ سبز و حمایت های سیاسی و نظامی آمریکا بود. در ادامه مواضع مقابل هجویانه آمریکا تهاجم فرهنگی و تحریم های اقتصادی دو راهبرد تقابلی دیگری بود که پس از پایان جنگ هشت ساله به صورت جدی پیگیری شد. دولت های پس از جنگ به دنبال حل مسایل اقتصادی و بازسازی زیرساختهای عمرانی کشور بودند که با تحریم های مالی و بانکی مواجه شدند. نقطه اوج تحریم ها در دهه نود هجری شمسی اتفاق افتاد، دوره ای که با غرب و آمریکا با بهانه قراردادن پیشرفت های هست های کشور به تحریمهای گسترده مالی و اقتصادی مبادرت ورزیدند.

ناتوی فرهنگی و نفوذ، دو مفهومی هستند که در دهه های اخیر توسط آی تالله خامن های در قالب جنگ نرم و تغییر محاسبات راهبردی نخبگان توسط دشمن مطرح شده اند. در کنار لایه های سخت و نیمه سخت مقابله آمریکا با نظام اسلامی، مقابله نرم افزاری نیز به سایر ابعاد اضافه شده است. هدف تمامی راهبردهای ذکر شده، شکست انقلاب اسلامی و استحاله آن در نظام سلطه با کمترین هزینه ممکن توسط آمریکا و متحدان آن است. شاخص های بالای قدرت و توانمندی های نظامی سبب شده است تا دفاع سرزمینی و بازدارندگی نظامی در سطوح بالا قرار گیرد و حمله نظامی از ابعاد جبران ناپذیری برای آمریکا برخوردار باشد. محور مقاومت در منطقه غرب آسیا به بزرگ ترین کابوس راهبردی آمریکا و ناتو تبدیل شده است و تاکنون علیرغم سطوح مختلف فشارهای چندجانبه، این محور به بقای خود ادامه داده است. در این چهارچوب، برخورد محدود نظامی

آمریکا با توانمندی های نظامی جبهه مقاومت به منظور کاهش بازدارندگی منطقه ای جمهوری اسلامی ایران در قالب لایه سخت افزاری جنگ ترکیبی به انجام رسیده است.

پیشینه پژوهش:

در حوزه مطالعه مفهوم جنگ ترکیبی مقالات و آثار پژوهشی متنوعی به رشته تحریر در آمده است محیطی اردکان (۱۴۰۱) در مقاله «راهبردهای انقلاب اسلامی ایران در رویارویی با سلطه آمریکا در اندیشه دفاعی امام خامنه ای». اندیشه های دفاعی ایشان را در چهار دسته، گفتمان سازی، دفاع ترکیبی، مواجهه فعال در مقابل دشمن و دیپلماسی منطقه ای و فرامنطقه ای دسته بندی کرده است. (افتخاری و راجی ۱۴۰۰) در پژوهشی با عنوان «تحلیل جنگ هیبریدی، غرب علیه جمهوری اسلامی ایران» با استفاده از نظریه پیچیدگی به نتایج متفاوتی دست یافته اند. چندلایه بودن جنگ و ادراک پایه بودن سازه این جنگ از جمله دستاوردهای جدید این پژوهش به شمار میرود (وحید ریاضی و همکاران ۱۴۰۰) در مقاله معرفی «مؤلفه ها و ابزارهای جنگ ترکیبی آمریکا علیه جمهوری اسلامی ایران» با استفاده از پرسشنامه و جویاشدن نظرهای نخبگان سیاست خارجی به نتایج ذیل دست یافته است که یکی از مهمترین مؤلفه های سازنده جنگ ترکیبی در کنار سایر عوامل، حمایت از درگیریهای داخلی است

تحول در مفهوم جنگ

دگردیسی در فنون جنگ و روشهای قهری غلبه بر دشمنان در طی سده های گذشته دچار تحول اساسی شده است. دوره های جنگ های منطقه ای و جهانی تشکیل دهنده روندهای دگردیسی در ابزارها و تاکتیکهای جنگی هستند. نسل اول جنگ از ۱۶۴۸ میلادی آغاز شد و دارای تاکتیک خطی و ستونی بود. نبردها در آن شکلی مشخص داشتند و در میدان نبرد نظام تابعیت حاکم بود. در نسل دوم جنگ از سال ۱۸۱۵ میلادی آغاز

شد. در این ساحت از جنگ با استفاده از آتش غیرمستقیم توپخانه در حجم انبوه، هدف فرسایش نیروهای دشمن و دکترین آن به گفته فرانسوی ها شکست دادن به وسیله توپخانه و اشغال توسط پیاده نظام و همچنین شدت آتش کنترل شده بود. از نسل دوم به بعد سلاح های کشتار جمعی که تلفات دشمن را به حداکثر می‌رساندند، به کار گرفته شد. حداثه جنگ دوم جهانی تا عملیات اشغال عراق در ۱۹۹۲ دوران رشد و توسعه رو شهای جنگ نسل سوم بود و اشغال عراق را باید نقطه پایانی نسل سوم شیوه ها و جنگ افزارهای جنگی دانست. نسل چهارم جنگ بر تحول و تکامل نبردهای مدرن پس از تغییرات عمده در نگرش ها و فناوری ها به مثابه ارکان تطور مدرن در جنگ استوار است. جنگ نسل چهارم ویژگی هایی از جمله عدم تمرکزگرایی و ابتکار عمل را از جنگ نسل سوم به ارث برد؛ اما تغییرات مهمی را نیز تجربه کرد از جمله آنکه کشورها انحصار خشونت و قدرتمندی را از دست دادند و مجبور شدند با بازیگران غیردولتی وارد نبرد شوند. در این نسل الگوی فضا محور غیرخطی مدنظر قرار میگیرد که در آن مرز میان جنگ و صلح مبهم است و اقدامهای متنوع به صورت همزمان همه ابعاد شبکه دشمن را پردازش مینمود. در نسل چهارم جنگ، مفاهیم شبکه، فناوری، ذهن و روان، شکست اراده، توسعه سلاح های بدون سرنشین و همچنین پیچیدگی در فضای نبرد اطلاعاتی مورد توجه قرار میگیرد. نقاط عزیمت جنگ ترکیبی به مثابه نوع جدیدی از جنگ در دوران نوین را میتوان در نسل چهارم جنگ مورد واکاوی و پردازش قرار داد (افتخاری، راجی ۱۴۰۰: ۱۰۲-۱۰۳) و از جنگ ترکیبی نخستین بار در رساله دکتری ویلیام نمت با عنوان «جنگ آینده و چپن موردی برای جنگ ترکیبی» در سال ۲۰۰۲ مطرح شد (Nemeth ۲۰۰۲) نویسنده در این رساله به این موضع اشاره میکند که در یک جامعه ترکیبی ویژگیهای قدیمی و نوین با یکدیگر درآمیخته شده اند و در نتیجه جنگی که توسط این جامعه پی گرفته می شود.

ترکیبی از روش ها و ابزارهای نوین و قدیمی است. نمت برای پیگیری این ایده، جنگ مردم چپن با قوای مسلح روسیه در سال های ۱۹۹۵-۱۹۹۴ و ۲۰۰۰-۱۹۹۹ را مورد مطالعه قرار داد. در مجموع دو محور بنمایه

« اگر آن روز مشکل غرب جلوگیری از خرید تسلیحات ابتدایی برای ایران بود امروز مشکل او جلوگیری از انتقال سلاح های پیشرفته ایرانی به نیروهای مقاومت است و اگر آن روز گمان آمریکا آن بود که با چند ایرانی خودفروخته یا با چند هواپیما وبالگرد خواهد توانست بر نظام اسلامی و ملت ایران فائق آید ، امروز برای مقابله سیاسی و امنیتی با جمهوری اسلامی خود را محتاج به یک ائتلاف بزرگ از دهها دولت معاند یا مرعوب میبند و البته باز هم در رویارویی شکست میخورد . ایران به برکت انقلاب اکنون در جایگاهی متعالی و شایسته ملت ایران در چشم جهانیان است و از بسی گردنه های دشوار در مسائل اساسی عبور کرده (خامنه ای، بیانیه گام دوم انقلاب ۱۳۹۷، ۱۳۹۷: ۷).

راهکارهای آیت الله خامنه ای در مقابله با جنگ ترکیبی:

آیت الله خامنه ای ضمن تبیین راهبرد جنگ ترکیبی دشمن ، راهبرد مقابله با آن را از جنس ترکیبی دانسته اند و تقابل چندسطحی همراه با رصد تحولات روز را به تصمیم سازان مسائل دفاعی کشور گوشزد کردند . در راهبرد دفاعی ترکیبی بهره گیری همزمان از ابزارهای مختلف سخت و نرم حاضر در جعبه ابزار سیاست خارجی که مبتنی بر توانمندی های داخلی درون جوش است محور طراحی های تدافعی قرار میگیرند .

هشدار رهبر معظم انقلاب به نخبگان سیاست خارجی تنها به این سطح از آماده سازی و هوشیاری (سطح نخبگی) در برابر راهبرد جنگ ترکیبی دشمن محدود نمی شود بلکه ایشان این آمادگی را در سطح توده های مردمی لازم دانسته اند . به دلیل مردمی بودن پایه های مشروعیت و قدرت بازدارندگی جمهوری اسلامی ایران آگاه سازی توده های مردمی در برابر جنگ تبلیغاتی دشمن که وظیفه آن بر عهده نخبگان در حوزه جهاد تبیین است همواره مورد تأکید ایشان بوده است .

« البته امروز در این جنگ ترکیبی موجود، حمله نظامی نیست ؛ دشمن حمله نظامی نمی کند، کارهای دیگر میکند؛ اینجا هم اطلاع رسانی لازم است، تا مردم بدانند که دشمن از چه راه هایی و با چه سیاست هایی وارد

میشود و با روشن بینی به حوادث نگاه کنند. وقتی که مردم عزیز ما با اوضاع آشنا شدند، هر حادثه ای پیش

بیاید ، با روشن بینی به آن حادثه نگاه میکنند»(خامنه ای،بیانات،۱۴۰۲/۰۱/۰۱).

نتیجه گیری:

ناکامی آمریکا در تأمین اهداف راهبردی خود در برابر نظام انقلاب اسلامی در تمامی ابعاد تاکنون به وضوح قابل مشاهده است. آیت الله خامنه ای توانمندی بازدارندگی نظامی کشور و کاهش قدرت نظامی آمریکا در مواجهه با جبهه مقاومت را یکی از دلایل تغییر در راهبردهای آمریکا دانسته اند. بازدارندگی نظامی جمهوری اسلامی ایران ریشه در ضعف در توانمندیهای نظامی آمریکا در برابر انقلاب اسلامی دارد. مثال های تاریخی و نظامی میدانی همواره بخشی از استدلال ایشان برای نخبگان دستگاه های امنیتی نظامی و سیاست خارجی جهت آشنایی بیشتر با عمق ضعف راهبردی آمریکا در جنگ ترکیبی با جمهوری اسلامی ایران بوده است.

قدرت سخت آمریکا هم به شدت ضربه دیده قدرت سخت یعنی قدرت نظامی گری، قدرت اقتصاد اینها قدرت سخت است، بلکه ابزار نظامی دارند؛ اما نیروی انسانی نظامی آمریکا به شدت افسرده، سردرگم، برگشته، مردد است برای همین است که در بسیاری از کشورهایی که آنها حضور دارند، برای اینکه بتوانند مقاصد خودشان را و از این قبیل استفاده میکنند؛ « بلک واتر » پیش ببرند از سازمانهای جنایتکاری مثل یعنی سرباز آمریکایی قادر به اجرای آن نقشه آمریکایی نیست؛ نیروی انسانی آنها این است. (خامنه ای، بیانات، ۱۳۹۷/۰۸/۱۲).

در بعد تهاجم های فرهنگی و رسانه ای به عنوان مکمل راهبرد سخت افزاری فوق، دستاوردهای آمریکایی ها با توجه به استقامت و توانمندی های نرم افزاری کشور بسیار ناچیز بوده است. در این سطح از مقابله و بحران سازی داخلی آیت الله خامنه ای با طرح مفاهیمی مانند ناتوفرهنگی و نفوذ نرم دشمن، به دنبال تقویت هوشیاری و بیدارباشی جامعه نخبگی و توده های مردمی بوده اند. تغییر در محاسبات راهبردی تصمیم سازان توسط دشمن همواره یکی از دغدغه هایی بوده است که در صورت غفلت از آن هزینه های سنگینی را برای نظام اسلامی در پی داشته است. جنگ ترکیبی راهبرد جدیدی است که با دربرگرفتن تمامی ابزارهای موجود در جبهه ابزار سیاست خارجی به دنبال مقابله در جبهه های مختلف به صورت همزمان است.

دفاع ترکیبی در برابر دشمن مهم ترین راهبردی است که با استفاده از آن میتوان نقشه های دشمن را در جبهه های مختلف خنثی کرد. یکی از راهبردهایی که در سال های اخیر جهت مقابله با هجمه نرم افزاری دشمن مطرح شده است ، جهاد تبیین و آگاه سازی نخبگان وتوده های مردمی است .درواقع بعد نرم افزاری جنگ ترکیبی که در آن عملیات روانی و نفوذ در یک دهه اخیر از برجستگی خاصی در X از جمله شاخه های تهاجمی آن محسوب میشوند طراحی های راهبردی آمریکا بر علیه انقلاب اسلامی برخوردار بوده است .آنچه در سالهای اخیر توسط آیت الله خامنه ای مورد تأکید بیشتر قرار گرفته است ، مقابله با جریان نفوذ وتقویت بصیرت در سطوح نخبگی و عامه مردم است.

- ۱- افتخاری، اصغر و راجی، محمدهادی (۱۴۰۰)، تحلیل جنگ هیبریدی غرب علیه جمهوری اسلامی ایران. نشریه آفاق امنیت، سال پانزدهم، (۵۴)، بهار.
- ۲- ایجابی، ابراهیم و ابراهیمیان. عباس (۱۳۹۶). بررسی کارکردهای مهندسی رزمی در جنگ های ترکیبی. فصلنامه علوم و فنون نظامی، سال دوازدهم. (۳۷)، پاییز.
- ۳- بختیاری، ایرج و ساعدی، بیژن (۱۳۹۸). روند تکاملی جنگ و جنگ ترکیبی (از منظر فرماندهی و کنترل). فصلنامه علوم و فنون نظامی، سال پانزدهم. (۴۹)، پاییز.
- ۴- بقایی، کوروش و دیگران (۱۳۹۵). چستی جنگ هیبریدی اشتباهی تکراری در مباحث نظامی. فصلنامه علوم و فنون نظامی سال دوازدهم، (۳۷)، پاییز.
- ۵- حبیبی، ابراهیم (۱۴۰۰). بازنگری جنگاوری های نوپدید از درون اسناد رسمی نظامی (مطالعه جنگاوری ترکیبی و نامتعارف در اسناد آمریکا، ناتو، فرانسه و انگلستان). سیاست دفاعی سال سی ام، (۱۱۴)، بهار.
- ۶- خامنه ای، سیدعلی (۱۴۰۲/۰۱/۰۱). بیانات در اجتماع زائران و مجاوران حرم مطهر رضوی رجوع کنید به تارنمای الکترونیکی: <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=52275>
- ۷- خامنه ای، سیدعلی (۱۳۹۷/۱۱/۲۲). بیانیه گام دوم انقلاب خطاب به ملت ایران رجوع کنید به تارنمای الکترونیکی <https://idc.khamenei.ir/ndata/news>
- ۸- ریاضی، وحید و دیگران (۱۴۰۰). معرفی مولفه ها و ابزارهای جنگ ترکیبی آمریکا علیه جمهوری اسلامی ایران. راهبرد دفاعی، سال نوزدهم. (۷۳)، بهار.
- ۹- کرمی، امیرسعید (۱۳۹۸). نظرگاه جنگ ترکیبی بنیانی برای درک راهبرد دولت ترامپ در مواجهه به جمهوری اسلامی ایران. فصلنامه سیاست جهانی، دوره هشتم، (۳)، پاییز.
- ۱۰- هافمن، فرانک جی (۲۰۰۷). ظهور جنگ ترکیبی. انستیتوی مطالعاتی سیاسی پوت مارک.